

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

**Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України**

**СПЕЦІАЛЬНИЙ
МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ
САКСОФОН**

**Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації**

**Спеціальність “Народна художня творчість”
Спеціалізація “Народне інструментальне мистецтво”**

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

СПЕЦІАЛЬНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ (САКСОФОН)

Програма
для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність
“Народна художня творчість”

Спеціалізація
“Народне інструментальне мистецтво”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

СПЕЦІАЛЬНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ (САКСОФОН)

Програма

для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006. – 16 ст.

Всього: 540 годин

Індивідуальні заняття – 397 годин

Самостійне вивчення – 143 години

Диференційований залік –

I, II, III, V, VII семестри

Іспит – IV, VI семестри

Державний іспит – VIII семестр

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Завданням спеціального курсу навчання гри на саксофоні є підготовка спеціалістів, які володіють музично-виконавською майстерністю, що необхідна для самостійної роботи на посаді керівників самодіяльних естрадних оркестрів (ансамблів), виконавців.

Важлива роль у вихованні майбутнього виконавця, керівника оркестру (ансамблю) належить педагогу зі спеціальності. Він формує образ майбутнього молодшого спеціаліста.

Головне завдання педагога зі спеціальності – навчити студента розкривати художній задум твору, використовуючи при цьому всю різноманітність виконавської майстерності.

Удосконалюючи навички гри на інструменті, першорядну увагу слід приділяти оволодінню співочим, тембрально багатим звуком та всебічній технічній підготовці. Враховуючи спрямованість майбутньої роботи студентів естрадної спеціалізації, необхідно навчити їх орієнтуватися в естрадній та джазовій музиці, знайомити з основами гармонійного аналізу твору, прищеплювати смак до мистецтва імпровізації.

У процесі навчання важливе місце займає робота над навчально-допоміжним матеріалом: гамами, етюдами, вправами тощо.

Гама грають протягом усіх чотирьох років навчання. З кожним новим етапом ускладнюється та урізноманітнюється їх виконання у ритмічному та штриховому відношенні. При доборі етюдів слід керуватися не тільки тим, наскільки вони служать розвитку технічних навичок (“біглості пальців”), оволодінню якісним звуком та інше, а також і тим, що вони допомагають осмисленню художнього образу музичного твору.

Для оркестрового музиканта необхідною умовою його діяльності є вміння швидко і точно орієнтуватися у незнайомому нотному матеріалі. Тому педагог повинен постійно слідкувати за удосконаленням

Укладач	О. П. Цибін – викладач ОКЗ “Харківське училище культури”
Рецензенти:	А. В. Гладких – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри духових та естрадних інструментів Харківської державної академії культури Г. Я. Савенко – заступник директора з навчальної роботи ОКЗ “Лозівське училище культури”
Відповідальний за випуск	Т. Ф. Стронько
Редактор	В. Д. Мельничук

© Цибін О. П., 2006

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв України, 2006

у студента навичок читання з аркуша. Виконання нотного тексту використовується у контрольних заняттях та екзаменах зі спеціальності протягом усього терміну навчання.

У процесі підбору репертуару педагог враховує індивідуальні особливості розвитку кожного студента, рівень його художньої та технічної підготовки.

Репертуар по можливості повинен включати вітчизняну та зарубіжну класичну музику, а також твори сучасних композиторів.

Вивчення естрадної та джазової музики пропонується починати з II-го курсу. До цього часу студенти оволодівають необхідними художньо-технічними навичками. Естрадна та джазова музична література надзвичайно різноманітна. Завдання педагога – прищепити вихованцям художній смак, вміння цінувати і розуміти твори музичного мистецтва. На жаль, репертуарний список класичної музики для саксофона обмежений, тому пропонується розширити його за рахунок перекладень.

У приблизному списку музичних творів подані вітчизняні та зарубіжні видання.

Головною формою роботи зі студентами є індивідуальне заняття, на якому педагог перевіряє домашню роботу з новим матеріалом. Структура заняття може бути різноманітна. Спочатку проводиться робота над гаммами та етюдами, далі слід перейти до художніх творів. Заняття можна повністю присвятити удосконаленню певних технічних навичок, наприклад, роботі над диханням, точності виконання штрихів тощо.

Педагог орієнтує і спрямовує самостійну роботу студентів, контролює та визначає час занять.

Студенти, крім виступів на залікових заняттях та екзаменах, беруть участь в академічних концертах, виступають перед широкою аудиторією.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН (Розподіл годин по семестрах)

Курс	Кількість навчальних тижнів	Кількість годин у тижні	Кількість годин у семестрі	Семестр
I	16	2	32	I
	22	2	44	II
II	16	3	48	III
	22	3	66	IV
III	16	3	48	V
	22	3	66	VI
IV	15	3	45	VII
	16	3	48	VIII

Короткі методичні вказівки

Часом викладачу доводиться починати роботу зі студентами, які слабо або зовсім не підготовлені до гри на інструменті, мають недоліки у постановці виконавського апарату, формування якого потребує копіткої роботи. Від того, з яким успіхом буде проходити спільна робота педагога і студента, залежить вся творча діяльність майбутнього виконавця.

Одним із важливих компонентів виконавського апарату “духовика” є дихання. Педагог пояснює принцип дихання (грудинно-черевне дихання) і допомагає засвоїти вірну його постановку.

Корисні вправи без інструмента, які дозволяють студентам зосередити увагу безпосередньо на роботі усіх груп м’язів дихального апарату.

Потім слід переходити до звуковидобування на інструменті, ознайомивши студентів з основними правилами постановки губ, пальців, рук, корпусу.

Корпус знаходиться у прямому положенні, грудна клітка розправлена, м’язи шиї та горла вільні. Злегка завернувши нижню губу, покласти її на нижні зуби, вдихнути, обхватити губами мундштук, приставити верхню частину язика (а не його закінчення) до трості і, з силою випускаючи повітря, одночасно промовити “та” або “да” висмикуючи язика (видих при цьому максимально довгий). Необхідно відразу звернути увагу студента на рівність звучання його інструмента, точність та темброве забарвлення. Звук повинен бути максимально легкий для видобування, зазвичай він береться без закриття клапанів, щоб запобігти незвичному для початківця навантаженню.

Перші заняття проводити з 10–15 хвилинними перервами загальною тривалістю не більше ніж 1–1,5 години.

Після цього послідовно можна переходити до освоєння нижнього і верхнього діапазону інструмента. Складним у цьому процесі є освоєння октавного клапана. Засвоїти 1–2 октави можна, використовуючи в репертуарі легкі за виконанням п'єси.

На першому етапі навчання студент потребує пильної уваги педагога, тому що кожен неправильно засвоєний прийом пізніше виправити буде важче.

Виховання художньої і технічної майстерності проходить паралельно протягом усього навчально-виховного процесу.

На першому курсі студент засвоює робочий діапазон інструмента, виконує технічний мінімум по гамах та етюдах, оволодіває різними динамічними відтінками виконання, розвиває навички оволодіння звуком.

На другому курсі знайомиться з репертуаром естрадно-джазової музики і починає вивчення п'єс естрадно-джазового характеру (не за рахунок репертуару класичної музики).

У плані заняття необхідно поєднувати читання з аркуша нескладних п'єс і підготовку студента до оркестрової гри. Корисно залучати його до участі в ансамблях.

За другий рік навчання студент оволодіває технічною базою, необхідною для виконання творів крупної форми, навичками оркестрової гри і читання нот з аркуша. Робота над якістю звука і точністю виконання штрихів триває на всіх етапах навчання в училищі.

Протягом III-го курсу продовжується знайомство з творами крупної форми, різними стилями естрадно-джазової музики, набуваються навички імпровізації на задану тему.

Велика увага приділяється оркестровій грі. У вихованні музичної культури і художнього смаку будуть корисними відвідування концертів видатних естрадно-джазових виконавців і колективів, слухання записів і перегляд відеоматеріалів на різних носіях.

На кінець навчального року студент повинен вивчити всі гами і виконувати їх у швидкому темпі, вільно орієнтуватися в оркестрових партіях, імпровізувати на задану тему.

На першому курсі продовжується удосконалення виконання гам. Студенти самостійно готують 2–3 п'єси різного характеру і виконують їх на академічному концерті та заліку за семестр.

У програму державного екзамену включають твори вітчизняної та зарубіжної класики, а також сучасної естрадно-джазової музики; можливе виконання творів у супроводі оркестру.

Коротка історична довідка

Саксофон винайдено талановитим бельгійським музикантом і майстром Адольфом Саксом у 1840 році. Вперше цей інструмент використав у 1844 році Г. Берліоз в опері “Осада Трої” та Ж. Ж. Кастнер в опері “Останній цар Іудеї”.

Саксофон має чудовий, соковитий звук і широкі технічні можливості. За ініціативою Г. Берліоза він використовувався у Паризькій консерваторії (1857 р.). Слідом за Г. Берліозом і Ж. Ж. Кастнером саксофон з'являється у творах Дж. Мейєрбера, Ж. Бізе, А. Тома, К. Сен-Санса, Ж. Массне та інших. Перший сольний твір для саксофона з'явився на початку XX століття. Це “Рапсодія” К. Дебюссі. У Росії саксофон набув поширення наприкінці XIX століття. Його використовували в основному як оркестровий інструмент М. Римський-Корсаков, О. Скрибін, С. Рахманінов.

У 1934 році О. Глазунов пише концерт для саксофона-альта та оркестру.

Саксофон стає солуючим інструментом. Він приваблює до себе виконавців естрадної та джазової музики – таких талановитих музикантів, як американці Б. Фрімен, Ч. Паркер, С. Гетц, француз А. Мою. Великий внесок у виконавську школу зробили музиканти: Л. Сааралу, М. Шапошникова, Г. Гаранян, А. Котлярський, Г. Гольдштейн, А. Козлов та інші.

Сьогодні саксофон – популярний у класичній і естрадно-джазовій музиці інструмент. Він має різнобарвний звук і блискучі технічні можливості.

Будова саксофона

Саксофон має зігнутий конічний стовбур (виняток мають сопраніно та сопрано) з розтрубом на кінці. Він зроблений зі сплаву міді, цинку, нікелю або латуні і тампаку (сплав міді і цинку).

Для мундштука використовується ебоніт, білий метал або сплави кришталю.

Саксофон складається з таких частин:

1. Мундштук, до якого за допомогою машинки кріпиться одинарна тростина;
2. Мундштучна трубка (ЕС), яка з'єднує мундштук з корпусом (у сопрано та сопраніно ця частина відсутня);

3. Корпус, на якому монтується весь клапановий механізм і розтруб, нерухомо насаджений на корпус.

Для кріплення інструмента при грі використовується ремінець з карабіном, з'єднаний кільцем з корпусом.

Клапанний механізм скріплений зі стояками, що припаяні до корпусу інструмента. Всі клапани мають подушки, які закривають отвори саксофона.

Можна виділити основні та додаткові звукові отвори, які розташовані по прямій лінії зверху вниз. Вони прикриваються клапанами за допомогою пальців рук.

Саксофон має сім різновидів з відповідними діапазонами

Діапазони саксофонів:

	по письму	по звучанню
1. Сопраніно in Es		
2. Сопрано in B		
3. Альт in Es		
4. Тенор in B		
5. Баритон in Es		
6. Бас in B		
7. Контрабас in Es		

ОРІЄНТОВНІ РЕПЕРТУАРНІ СПИСКИ

Перший курс

За період навчання на I-му курсі студент повинен вивчити мажорні, міжорні гами, арпеджіо тризвуків у тональностях до 4-х знаків включно (у помірному темпі);

- 15–20 етюдів;
- 8–10 п'єс різноманітного характеру, а також придбати навички читання з аркуша нескладних п'єс та оркестрових партій.

П'єси

для саксофона-альта

Бах Й. С.	Волинка	(14)
Сен-Санс К.	Лебідь	(14)
Шуберт Ф.	Серенада	(14)
Гріг Е.	Пісня Сольвейг	(14)
Чайковський П.	Вальс	(14)
Римський-Корсаков М.	Пісня індійського гостя з опери "Садко"	(14)
Глінка М.	Фуга	(25)
Прокоф'єв С.	Зелений гай	(25)
Барток Б.	Чобітки	(25)
Сметана Б.	Вальс	(25)
Гречанінов А.	Білоруська елегія	(25)
Свиридов Г.	Музичні моменти	(25)
Рахманінов С.	Романс	(25)
Російська народна пісня	"Вот мчится тройка удалая"	(16)
Гендель Г.	Бурре	(16)
Ломані Б.	Пісенька	(16)
Кореллі А.	Куранта	(16)
Бакланова Н.	Мелодія	(16)
Гендель Г.	Менует	(5)
Годар Б.	Канцонета	(5)
Кореллі А.	Жига, Сарабанда	(5)
Крейслер Р.	Серенада Полішинеля	(5)
Глазунов О.	Мрії	(5)
Чайковський П.	Баркарола	(5)
Боккеріні Л.	Менует	(5)

Цифри, що вказані у дужках, відповідають номеру збірника у списку рекомендованої літератури.

для саксофона-тенора

Глінка М.	Фуга	(26)
Брамс І.	Хоральна прелюдія	(26)
Гречанинов А.	Білоруська жаргівлива	(26)
Ешпай А.	Марійська жаргівлива пісня	(26)
Скрябін О.	Прелюдія	(16)
Гартман В.	Кантабіле	(6)

Вимоги до заліку

До заліку за І-й курс (студент) повинен виконати

- гами та арпеджіо тризвуків (за вибором комісії);
- 1–2 етюди;
- 2–3 п'єси різноманітного характеру.

Орієнтовна програма заліку

для саксофона-альта

Гама: мі мінор, Сі-бемоль мажор

Ривчун О.	Етюд № 10	(14)
Кореллі А.	Жига	(5)
Римський-Корсаков М.	Пісня індійського гостя з опери "Садко"	(14)
Рахманінов С.	Романс	(25)

для саксофона-тенора

Гама: Ре мажор, сі мінор

Ривчун О.	Етюди № 7, № 12	(18)
Глінка М.	Фуга	(25)
Бетховен Л.	Соната. Переклад для саксофона-тенора	

Другий курс

За період навчання на II-му курсі учень (студент) повинен вивчити:

- мажорні і мінорні гама, арпеджіо тризвуків у всіх тональностях (у помірному темпі);
- 15–20 етюдів;
- 10–12 п'єс різноманітного характеру (з них 5–6 естрадно-джазового характеру)

та систематично працювати над розвитком читання нот з аркуша, самостійним розбором п'єс і оркестрових партій.

П'єси

для саксофона-альта

Дебюссі К.	Маленький пастух	(14)
Ліст Ф.	Нокторн № 3	(14)
Скрябін О.	Мазурка	(25)
Кіша С.	Маленька п'єса	(16)
Рахманінов С.	Італійська полька	(16)
Бах Й. С.	Лаура	(16)
Петренко М.	Вальс	(16)
Легран М.	Соло з п'єси	(22)
Паркер Ч.	Квітка	(22)
Кірк У.	Мініатюра для саксофона	(8)

для саксофона-тенора

Аренський А.	Зозуля	(16)
Кіша С.	Дві мініатюри	(16)
Танєєв С.	Елегія	(26)
Моцарт В. А.	Сонатіна	(26)
Лисенко І.	Елегія	(26)
Кіша С.	Збірник п'єс. Ч. I	(9)
Кіша С.	Збірник п'єс. Ч. II	(10)
Пітер М.	Свінг на 5/4	(6)
Штернберг Ф.	Капричіо	(30)

Екзаменаційні вимоги

На екзамені за II-й курс студент повинен виконати:

- гама і арпеджіо тризвуків (за вибором комісії);
- 2–3 етюди (один естрадно-джазовий);
- 2–3 п'єси різноманітного характеру (одна естрадно-джазова);
- одну легку п'єсу або уривок оркестрової партії з аркуша.

Орієнтовна екзаменаційна програма

для саксофона-альта

Гама: фа мінор, Ре-бемоль мажор

Андрєєв Е.	Етюди № 107, № 109	(16)
Бах Й. С.	Арія	(25)
Паркер Ч.	Квітка	(22)

для саксофона-тенора

Гама: Фа-дієз мажор, фа-дієз мінор

Ривчун О.	Етюди № 36, № 37, № 38	(20)
Бах Й. С.	Прелюдія	(26)

Третій курс

За період навчання на III-му курсі студент повинен вивчити всі мажорні, мінорні гами, тризвучне арпеджіо, домінантсептакорди та зменшені септакорди, хроматичні і цілотонні гами.

- 20 етюдів (з них 8 естрадно-джазових);
- 6–8 творів малої форми (з них 3–4 естрадно-джазових), а також удосконалювати навички читання з аркуша.

П'єси

для саксофона-альта

Томіс А.	Мініатюра	(14)
Жоліве А.	Фантастичний експромт	(14)
Паркер Ч.	Три п'єси	(14)
Шостакович Д.	Прелюдія	(25)
Дебюссі К.	Вечір у Гренаді	(25)
Гуревич К.	Три мініатюри	(16)
Кіша С.	П'єса	(16)
Кіша С.	П'єса	(10)

для саксофона-тенора

Рамо Ж.	Рігодон	(26)
Скарлатті Д.	Соната	(26)
Моцарт В. А.	Адажіо	(26)
Штернберг Ф.	Романс	(6)
Рімер В.	Дві п'єси у стилі соул	(6)
Гохт Д.	Новела	(6)

Твори крупної форми

для саксофона-альта

Чугунов Ю.	Марнота	(28)
Шмідт Ф.	Легенда для саксофона-альта	(29)
Людвиковський В.	Концерт для саксофона-альта	(13)

для саксофона-тенора

Боккеріні Л.	Соната, I–II ч.	(26)
Бах Й. С.	Соната, II–III чч.	(26)
Дебюссі К.	Післяполуденний відпочинок фавна	(4)

Екзаменаційні вимоги

На екзамені за III-й курс студент повинен виконати:

- гами і арпеджіо тризвуків, домінантсептакордів та зменшених септакордів (за вибором комісії)

- 2–3 етюди (1–2 естрадно-джазових);
- один твір крупної форми або два твори малої форми різноманітного характеру (один естрадно-джазовий);
- один уривок оркестрової партії з аркуша.

Орієнтовна екзаменаційна програма

для саксофона-альта

Гами: соль-дієз мінор, Соль-дієз мажор		
Андреев Е.	Етюди № 10, 11	(1)
Хейда Т.	Етюд № 8	
Шмідт Ф.	Легенда для саксофона-альта	(29)
Дебюссі К.	Сіринкс (самостійно)	(16)
Уривок оркестрової партії.		

для саксофона-тенора

Гами: Ре-бемоль мажор, Сі-бемоль мажор		
Хейда Т.	Етюд № 8	
Бах Й. С.	Соната II–III чч.	
Паркер Ч.	П'єса (самостійно)	(14)
Уривок з оркестрової партії		

Четвертий курс

За період навчання на IV-му курсі студент повинен удосконалювати виконання гам, арпеджіо, домінантсептакордів, зменшених септакордів у всіх тональностях та вивчити:

- 20 етюдів (10 естрадно-джазових);
- 2 твори крупної форми;
- 4–6 творів малої форми (2–3 естрадно-джазових);
- 2 твори, підготовлених самостійно (один естрадно-джазовий); а також продовжувати систематично працювати над розвитком навичок читання нот з аркуша, самостійного розбору та вивчення п'єс і оркестрових партій.

Твори малої та крупної форми

для саксофона-альта

Щедрін Р.	Сольфеджіо	(25)
Барток Б.	Етюд	(25)
Дебюссі К.	Сіринкс	(16)
Томас А.	Три маленькі п'єси	(16)
Ривчун О.	Концертний етюд	(16,19)

Паркер Ч.	П'єси	(14)
Дебюссі К.	Рапсодія	(3)
Карєва К.	Соната	(7)
Горбульскіс Б.	Концерт	(2)
Оганєсян Е.	Концерт у формі варіацій	(15)
Кіша С.	П'єси	(10)

для саксофона-тенора

Паркер Ч.	П'єси	(14)
Якушенко І.	Діалог	(16)
Щедрін Р.	Сольфеджіо	(26)
Кіша С.	П'єси	(10)
Берсінг Р.	Етюд	(6)
Сіара З.	Інтродукція. Пасакалія. Фуга	(6)
Джаст Ф.	Адажіо. Віваче	(6)

Державний іспит

Твори крупної форми (концерт або соната); розгорнута п'єса естрадно-джазового або класичного характеру.

Орієнтовна екзаменаційна програма

I варіант

Бах Й.	С. Арія	(25)
Паркер Ч.	Дві п'єси	(14)

II варіант

Боккеріні Л.	Соната	(26)
Якушенко І.	Діалог	(16)
Кіша С.	П'єси	(10)

Список рекомендованої літератури

1. *Андрєєв Е.* Сборник избранных этюдов для саксофона. – М.: Советский композитор, 1975.
2. *Горбульскіс Б.* Концерт для саксофона-альта с эстрадно-симфоническим оркестром: Партитура. – М.: Сов. композитор, 1974.
3. *Дебюсси К.* Рапсодия. – М.: Музгиз, 1964.
4. *Дебюсси К.* Пьесы для саксофона / К. Дебюсси, М. Равель. – М.: Музгиз, 1964.
5. *Сборник пьес в переложении для саксофона и фортепиано / Сост. Б. Диков.* – М.: Музгиз, 1969.

6. *Сборник пьес для тенор-саксофона и фортепиано / Сост. В. Гартман.* – Лейпциг: Нем. муз. изд-во, 1977.
7. *Карєва Х.* Соната. – М.: Сов. композитор, 1976.
8. *Крик С.* Миниатюры для саксофона / С. Крик. – Варшава: ПВМ, 1964.
9. *Кіша С.* Сборник пьес № 1 / С. Кіша. – Варшава: ПВМ, 1964.
10. *Кіша С.* Сборник пьес № 2 / С. Кіша. – Варшава: ПВМ, 1964.
11. *Кіша С.* Эскизы для саксофона / С. Кіша. – Краков: ПВМ, 1965.
12. *Компанієц З.* Музыкальный момент. – М.: Сов. композитор, 1958.
13. *Людвиковскій В.* Концерт для саксофона-альта. – М.: Сов. композитор, 1976.
14. *Михайлов О.* Школа игры на саксофоне. – М.: Музыка, 1975.
15. *Оганєсян Е.* Концерт в форме вариаций. – М.: Сов. композитор, 1968.
16. *Пособие по начальному обучению игре на саксофоне / Сост. Е. Андреев.* – М.: Изд-во ф-та военных дир. при Моск. гос. консерватории им. П. И. Чайковского, 1973.
17. *Прорвич Б.* Основы техники игры на саксофоне. – М.: Музыка, 1978.
18. *Ривчун О.* 20 этюдов. – М.: Музгиз, 1965.
19. *Ривчун О.* Концертный этюд. – М.: Музыка, 1977.
20. *Ривчун О.* 40 этюдов. – М.: Музгиз, 1965.
21. *Ривчун О.* 150 упражнений для саксофона. – М.: Музгиз, 1965.
22. *Ривчун О.* Школа игры на саксофоне. – М.: Музыка, 1989.
23. *Кіша С.* Школа игры на саксофоне / С. Кіша. – Краков: ПВМ, 1964–1965.
24. *Хейда Т.* Избранные этюды и джазовые импровизации для саксофона. – Варшава: ПВМ, 1964.
25. *Хрестоматия для саксофона-альта / Сост. Б. Прорвич.* – М.: Музыка, 1987.
26. *Чугунов Ю.* 12 этюдов для саксофона и баса. – М.: Сов. композитор, 1980.
27. *Чугунов Ю.* Сюита. – М.: Музыка, 1979.
28. *Шмидт Ф.* Легенда для саксофона-альта. – М.: Сов. композитор, 1977.
29. *Штернберг Ф.* Школа джазовой импровизации. – Лейпциг: Нем. муз. изд-во, 1973.

Навчальне видання

**СПЕЦІАЛЬНИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ
(САКСОФОН)**

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладач О. П. Цибін
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 0,93. Наклад 100 прим.

Видавництво “Фірма “ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206–47–29, 206–47–21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої
продукції № 2006 від 04.11.2004 р.